

EXAMEN UITGELEGD

GenS v m b o - t l 2 0 2 3

Tijdvak 1

Nederland (1848-1914)

- 1p 1 Koning Willem II liet in 1848 een levensgroot schilderij van zichzelf in de Eerste Kamer ophangen. Hij zei daarbij tegen de Eerste Kamerleden: "Door de nieuwe Grondwet kan ik niet meer bij u komen, daarom wil ik u mijn portret geven, dan ben ik altijd bij u".

Wat was de reden dat koning Willem II deze uitspraak deed?

Door de nieuwe Grondwet van 1848

- A mocht de koning alleen nog maar Tweede Kamerleden benoemen.
- B verloor de koning veel politieke macht.
- C was de koning geen voorzitter meer van de Eerste Kamer.
- D werd de koning lid van het parlement.

Onderwerp: Grondwet van 1848

Begrippen:

- Eerste Kamerleden: iemand die lid is van de Eerste Kamer. Onderdeel van het parlement.
- Tweede Kamerleden: iemand die lid is van de Tweede Kamer. Onderdeel van het parlement.
- Grondwet: In de Grondwet staan regels voor de inrichting van de Nederlandse staat.
- Parlement: Eerste en Tweede Kamer.

Personen: Willem II

Jaartallen/periode: 1848

In deze vraag moet je uitleggen waarom de koning de volgende uitspraak deed: "Door de nieuwe Grondwet kan ik niet meer bij u komen, daarom wil ik u mijn portret geven, dan ben ik altijd bij u".

Je hebt geleerd dat door de Grondwet van 1848 de koning minder macht kreeg (onschendbaar) en de ministers juist meer (ministeriële verantwoordelijkheid). Verder heb je nergens iets kunnen lezen/leren over dat de koning lid was van het parlement of parlementsliden benoemde. Hierdoor kan je de antwoorden A/C/D wegstrepen.

B is het juiste antwoord.

2p 2 De heer Rochussen was een Nederlandse politicus. Tussen 1858 en 1861 was hij minister van Koloniën.

→ Leg uit waarom, juist in een tijd van modern imperialisme, een minister van Koloniën nodig gevonden werd.

Doe dit door:

- eerst aan te geven wat modern imperialisme is en
- vervolgens aan te geven waarom een minister van Koloniën nodig gevonden werd.

Onderwerp: Modern Imperialisme

Begrippen:

- Politicus: iemand die werkzaam is binnen de politiek. (Bijvoorbeeld: een Tweedekamerlid, een minister, een gemeenteraadslid).
- Minister: Politicus die onderdeel is van de regering en de uitvoerende macht in handen heeft binnen een bepaald beleidsterrein.
- Modern imperialisme: Het streven van landen naar koloniën voor de grondstoffen ervan.

Personen: Rochussen (Minister van Koloniën)

Jaartallen/periode: Tussen 1858-1861

Deze vraag bestaat uit twee delen: (1) je moet uitleggen wat modern imperialisme is en (2) aangeven waarom een minister van Koloniën nodig gevonden werd.

(1): het uitleggen van modern imperialisme is leerwerk. Je hebt dit begrip geleerd, waardoor je het zo zou moeten kunnen reproduceren.

(2): bij dit deel ga je jouw kennis over de rol van ministers toepassen op het belang van een minister van Koloniën. Weet je niet wat een minister is en wat zijn/haar taken zijn, dan wordt het moeilijk om deze vraag te beantwoorden.

Antwoord (voorbeeld):

- Modern imperialisme is een tijd waarin/een ontwikkeling waarbij Europese mogendheden hun macht in overzeese gebieden/koloniën gingen uitbreiden (om politieke macht en/of economische redenen, namelijk behoefte aan grondstoffen en afzetmarkten als gevolg van de industrialisatie).
- Een minister van Koloniën werd nodig gevonden, omdat de overzeese gebieden vanuit Nederland bestuurd moesten worden / omdat het gezag over de Nederlandse koloniën (onder andere Indonesië en Suriname) een belangrijke rol speelde in de economische ontwikkeling (van Nederland) / omdat de exploitatie van de kolonie moest worden geïntensiveerd / om nog meer koloniën/overzeese gebieden te veroveren

- 1p 3 De Nederlandse regering kon in de tijd van het modern imperialisme bedrijven contracten geven, zodat deze bedrijven suiker uit Indonesië mochten verhandelen. Koning Willem III vroeg aan de minister van Koloniën of twee van zijn vrienden zo'n contract konden krijgen. De minister van Koloniën gaf beide vrienden van de koning een contract, zonder daarover de Tweede Kamer in te lichten. De Tweede Kamer ontdekte dit en stelde hierover kritische vragen aan de minister. De minister moest deze vragen beantwoorden.

Welke taak voerde de Tweede Kamer uit?

- A de controlerende taak
- B de uitvoerende taak
- C de wetgevende taak

Onderwerp: Taak Tweede Kamer

Begrippen:

- Regering: Koning + Ministers
- Minister: Politicus die onderdeel is van de regering en de uitvoerende macht in handen heeft binnen een bepaald beleidsterrein.
- Tweede Kamer: Onderdeel van het Parlement. Heeft de wetgevende macht in handen.

Personen: Koning Willem III

Jaartallen/periode: In de tijd van het modern imperialisme

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

In deze vraag moet je uit de omschrijving een taak van de Tweede Kamer halen. Hiervoor moet je weten wat het onderscheid is tussen de controlerende, uitvoerende en wetgevende taak.

De zin: "De Tweede Kamer ontdekte dit en stelde hierover kritische vragen aan de minister." is de zin waaruit je de taak van de Tweede Kamer kan herkennen. Kritische vragen stellen aan de minister hoort bij het recht van interpellatie, wat tot de controlerende bevoegdheid van de Tweede Kamer hoort.

A is het juiste antwoord

2p 4 De Tweede Kamer bleef kritisch en keurde daarom de begroting af. De minister van Koloniën voelde zich daardoor gedwongen om af te treden.

Hieronder staan drie rechten van de Tweede Kamer:

- 1 recht van amendement
- 2 recht van budget
- 3 recht van enquête

Drie begrippen:

- a evenredige vertegenwoordiging
- b klassieke grondrechten
- c ministeriële verantwoordelijkheid

→ Van welk **recht** maakte de Tweede Kamer gebruik?

→ Welk **begrip** hoort bij het aftreden van de minister?

Doe het zo:

recht: ... (vul nummer in)

begrip: ... (vul letter in)

Onderwerp: Rechten Tweede Kamer + Aftreden van de minister

Begrippen:

- **Recht van amendement:** Tweede kamerlid/minister kan een wijziging aanbrengen in een wetsvoorstel.
- **Recht van budget:** Het goed of afkeuren van een begroting door het parlement.
- **Recht van enquête:** Het recht van het parlement om onderzoek te doen naar het handelen/beleid van een minister.
- **Evenredige vertegenwoordiging:** kiessysteem waarbij het percentage behaalde zetels bij goede benadering evenredig is met het percentage behaalde stemmen. (Bijvoorbeeld: 20% van de stemmen is 20% aantal zetels)
- **Klassieke grondrechten:** beschermen burgers tegen de overheid. (Bijvoorbeeld: vrijheid van meningsuiting)
- **Ministeriële verantwoordelijkheid:** ministers zijn politiek verantwoordelijk.

Personen: Minister van Koloniën

Jaartallen/periode: nvt

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Deze vraag bestaat uit twee delen: (1) uit het verhaal halen van welk recht het parlement gebruik maakt.
(2) Uit de tekst halen welk begrip hoort bij het aftreden van de minister.

(1) Om het antwoord te vinden van welk recht het parlement gebruik maakt, daar heb je het zinnetje "De tweede Kamer bleef kritisch en keurde daarom de begroting af." voor nodig. Het afkeuren van de begroting hoort bij het recht van budget.

(2) In de tekst kan je lezen dat de minister zich "gedwongen" voelt om af te treden. Hier doet de minister een beroep op zijn ministeriële verantwoordelijkheid.

Het juiste antwoord is:

Recht: 2

Begrip: c

Gebruik bron 1.

5 In 1878 nam het parlement een nieuwe onderwijswet aan. Daarin stond dat het openbaar en het bijzonder onderwijs aan dezelfde eisen moesten voldoen, zoals goede lesmaterialen en een bepaald aantal kinderen in de klas. Het openbaar onderwijs werd betaald door de overheid, het bijzonder onderwijs niet. Daarom vond Abraham Kuyper de nieuwe onderwijswet niet eerlijk.

- Geef eerst een voorbeeld uit de bron waaruit blijkt dat Abraham Kuyper zich vooral richt tot protestanten.
- Geef daarna een reden waarom op basis van de Grondwet van 1848 de oproep van Abraham Kuyper aan de koning weinig kans maakt.

Doe het zo:

voorbeeld uit de bron ...

weinig kans op basis van de Grondwet van 1848, omdat ...

bron 1

Oproep van Abraham Kuyper tot het tekenen van een volkspetitie (1878):

**NAAR
DE KONING!
VOLKSPETITIE**

Alle mannelijke en vrouwelijke personen van 20 jaar of ouder worden opgeroepen om de petitie te tekenen!

De koning wordt gevraagd de door de Tweede Kamer aangenomen onderwijswet NIET te ondertekenen. Het moet zowel voor de armen als voor de rijken mogelijk zijn om zelf te kiezen naar welke school hun kinderen gaan, zoals bijvoorbeeld

"EEN SCHOOL MET DEN BIJBEL"

Op zondag wordt niet getekend!

Onderwerp: Onderwijswet

Begrippen:

- **Parlement:** Eerste en Tweede Kamer.
- **Bijzonder onderwijs:** scholen met het geloof als uitgangspunt.
- **Openbaar onderwijs:** scholen zonder religie als uitgangspunt.

Personen: Abraham Kuyper en de Koning

Jaartallen/periode: 1848 + 1878

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Deze vraag bestaat uit twee delen: (1) Je moet uit de bron halen hoe je kan zien dat Abraham Kuyper zich vooral richt tot protestanten. (2) Vervolgens moet je een koppeling kunnen maken waarom bron 1 weinig kans maakt als je kijkt naar de Grondwet van 1848

(1) In de bron zie je twee zinnen waaraan je kan zien dat Kuyper zich richt tot protestanten (ofwel gelovigen): "EEN SCHOOL MET DEN BIJBEL" en "Op zondag wordt niet getekend!". Verwijs in je antwoord duidelijk naar de bron!

(2) Je hebt kunnen leren dat door de Grondwet van 1848 de koning minder macht kreeg (koninklijke onschendbaarheid) en juist de ministers meer politieke macht kregen (ministeriële verantwoordelijkheid). Eigenlijk had Kuyper bron 1 dus beter kunnen richten op ministers.

Uit het antwoord moet blijken:

- Voorbeeld uit de bron (een van de volgende):
 - ☒ School met den Bijbel
 - ☒ Op zondag wordt niet getekend
 - ☒ dat er (door de protestanten) actie gevoerd wordt tegen de onderwijswet
- weinig kans op basis van de Grondwet van 1848, omdat de koning geen/weinig politieke macht heeft / omdat de ministers verantwoordelijk zijn

- 1p 6 De nieuwe onderwijswet werd tóch ingevoerd. Abraham Kuyper richtte mede naar aanleiding van deze wet een politieke partij op. Welke politieke partij wordt bedoeld?
- A ARP
 - B Liberale Unie
 - C RKSP
 - D SDAP

Onderwerp: Politieke partij

Begrippen:

- Politieke partij: een groep mensen die op politiek vlak gezien dezelfde visie hebben. (Bijvoorbeeld: ARP/ Liberale Unie/ RKSP/ SDAP)

Personen: Abraham Kuyper

Jaartallen/periode: nvt

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Dit is een reproductie vraag. Je moet de juiste politieke partij kunnen koppelen aan Abraham Kuyper. Als het goed is heb je voor de Nederlandse verzuiling het volgende rijtje geleerd:

- Liberale zuil: Thorbecke (persoon), Liberale Unie (politieke partij), vrijheid (standpunt).
- Socialistische zuil: Troelstra (persoon), SDAP (politieke partij), gelijkheid (standpunt).
- Katholieke zuil: Schaepman (persoon), RKSP (politieke partij), geloof en volgen de paus (standpunt).
- Protestantse zuil: Kuyper (persoon), ARP (politieke partij), geloof en Kleine Luyden/ mannelijke gezinshoofden (standpunt).

A is het juiste antwoord.

- 1p 7 De ongelijke financiële behandeling tussen het openbaar en bijzonder onderwijs werd uiteindelijk opgelost.
Wanneer en waardoor werd deze ongelijke behandeling opgelost?
- A in 1887, door de invoering van het Caoutchouc-artikel
 - B in 1887, door de Pacificatie
 - C in 1917, door de invoering van het Caoutchouc-artikel
 - D in 1917, door de Pacificatie

Onderwerp: Ongelijke financiële behandeling

Begrippen:

- Openbaar onderwijs: onderwijs zonder het geloof als uitgangspunt.
- Bijzonder onderwijs: onderwijs met geloof als uitgangspunt.
- Caoutchouc-artikel: hierdoor konden 'geschikte mannen' stemmen.
- Pacificatie: Grondwetswijziging uit 1917.

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1887/1917

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Dit is een reproductie vraag. Je moet de oplossing van de schoolstrijd (ongelijke financiële behandeling tussen openbaar en bijzonder onderwijs) kunnen koppelen aan het jaartal en gebeurtenis waarin dit gebeurde.

Als het goed is heb je geleerd dat het Caoutchouc-artikel in 1887 geschreven is (waardoor antwoord B sowieso niet kan) en dat de Pacificatie bij 1917 hoort (waardoor antwoord C niet kan).

Vervolgens heb je geleerd dat de Schoolstrijd werd opgelost in de Pacificatie.

D is het juiste antwoord.

Gebruik bron 2.

1p 8

De tekening laat kritiek zien op het kiesrecht. Het kiesrecht wordt afgebeeld als een vrouw die is vastgemaakt aan een zak geld.

→ Geef een politieke verklaring waarom het kiesrecht in de tekening is vastgemaakt aan een zak geld.

Onderwerp: Kiesrecht

Begrippen:

- Kiesrecht: het recht om te mogen stemmen.

Personen: nvt

Jaartallen/periode: nvt

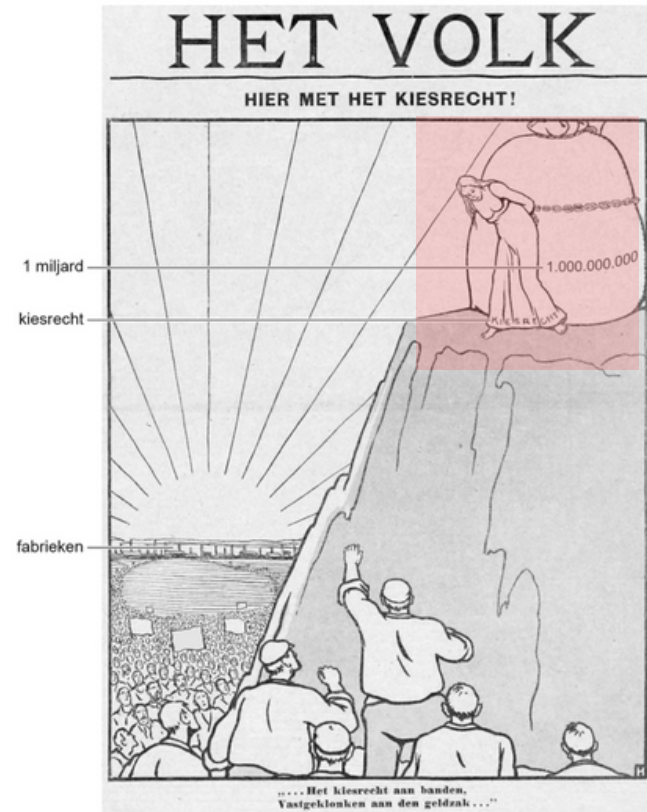
Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

In deze vraag moet je kunnen uitleggen waarom het kiesrecht is vastgemaakt aan een zak geld. Je moet de koppeling kunnen maken tussen censuskiesrecht (rijke mannen mogen stemmen) en de zak met geld.

Let op: dit heeft niets te maken met vrouwenkiesrecht. De vrouw symboliseert alleen het kiesrecht.

bron 2

Een politieke tekening:

Toelichting

Boven de tekening staat: Het Volk. Hier met het kiesrecht!

Op de zak staat: 1.000.000.000

De vrouw staat symbool voor het kiesrecht.

Onder de bron staat: "... Het kiesrecht aan banden, vastgeklonken (= vastgemaakt) aan de geldzak ...".

Uit je antwoord moet een koppeling te zien zijn tussen de bron en het censuskiesrecht.

Gebruik nogmaals bron 2.

1p 9

Stel, je wilt deze bron gebruiken voor een werkstuk, maar je twijfelt nog bij welke periode je deze bron moet plaatsen. Je kunt kiezen uit de volgende perioden:

- 1 vóór 1848
- 2 tussen 1848 en 1919
- 3 na 1919

→ Bij welke periode hoort de bron? Verklaar je keuze met behulp van een onderdeel van de bron.

Doe het zo:

De bron hoort bij periode ... (vul nummer in), omdat ... (geef verklaring).

Onderwerp: Periode waarbij de bron hoort.

Begrippen: nvt

Personen: nvt

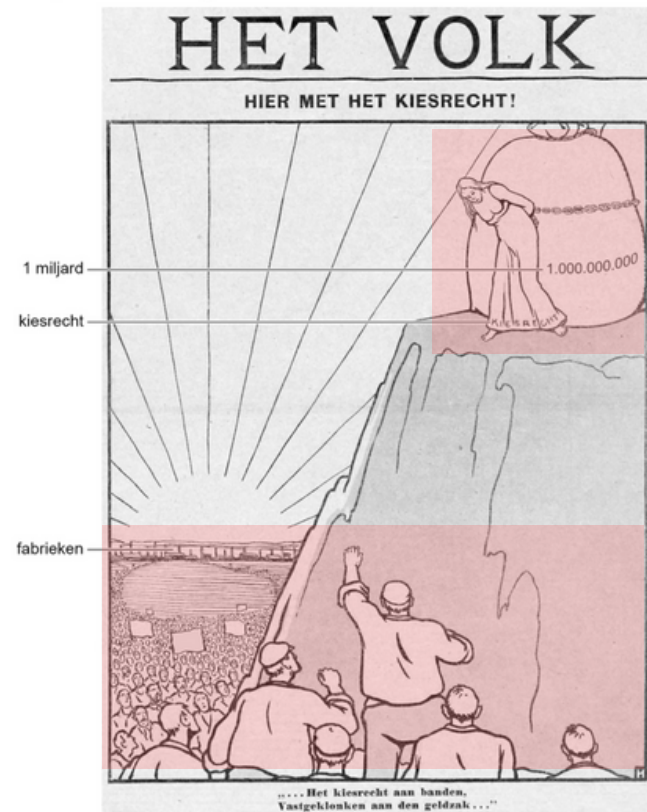
Jaartallen/periode: 1848/1919

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

In deze vraag moet je kunnen duiden uit welke periode deze bron komt en hoe je dat terugziet in de bron.

De vrouw symboliseert censuskiesrecht. Er was sprake van censuskiesrecht tussen 1848-1919. Vervolgens is het belangrijk dat je in je verklaring goed verwijst naar de bron.

bron 2
Een politieke tekening:

Toelichting

Boven de tekening staat: Het Volk. Hier met het kiesrecht!

Op de zak staat: 1.000.000.000

De vrouw staat symbool voor het kiesrecht.

Onder de bron staat: "... Het kiesrecht aan banden, vastgeklonken (= vastgemaakt) aan de geldzak ...".

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De bron hoort bij periode 2 (= tussen 1848 en 1919), omdat in de tekening (alleen mannelijke) arbeiders zijn afgebeeld die algemeen kiesrecht willen bereiken (terwijl er op dat moment censuskiesrecht was).

Had je het antwoord juist?	Wat vond je lastig aan de vraag? <i>Begreep je de vraag niet/ stonden er moeilijke woorden in/ was de bron lastig?</i>	Weet je waar je de benodigde informatie kan vinden? <i>Zo niet, vraag dit aan je docent.</i>	Hoe ga je dit verbeteren? <i>Heb je extra uitleg nodig/ oefenmaterialen?</i>
-----------------------------------	--	--	--

Nederland 1848-1914

1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				

Gebruik bron 3.

2p 10 Met welk doel werd deze propagandaposter gemaakt? Geef ook aan wat wordt bedoeld met de zin 'Denk aan wat er in België is gebeurd'.

Doe het zo:

doel: ...

Met de zin wordt bedoeld: ...

Onderwerp: Propagandaposter

Begrippen:

- Propagandaposter: politieke reclame om jezelf te verheerlijken of de vijand in een slecht daglicht te zetten.

Personen: nvt

Jaartallen/periode: Eerste Wereldoorlog

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Deze vraag bestaat uit twee delen: (1) verklaren wat het doel is van de propagandaposter, (2) uitleggen wat er met de zin wordt bedoeld.

(1) In de bron staat: "Meld je vandaag nog aan". Het doel van deze poster was om soldaten te werven voor de oorlog.

(2) Je moet uitleggen wat er wordt bedoeld met "Denk aan wat er in België is gebeurd." Hier wordt de Duitse inval in België mee bedoeld.

bron 3

Een Britse propagandaposter uit de Eerste Wereldoorlog:

Toelichting

Op de poster staat: Denk aan wat er in België is gebeurd. Meld je vandaag nog aan.

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- doel: dit soort posters werd gemaakt om soldaten te werven/rekruteren
- Met de zin wordt bedoeld: de aanval (in 1914) van Duitsland/het Duitse leger op België / de uitvoering van het Von Schlieffenplan / het gewelddadige optreden van het Duitse leger in België / het schenden van de neutraliteit van België

Gebruik bron 4.

2p 11 Leg uit dat de puntzak past bij een totale oorlog.

Doe dit door:

- eerst aan te geven wat een totale oorlog is
- en daarna aan te geven waarom de puntzak past bij een totale oorlog.

Onderwerp: Totale Oorlog

Begrippen:

• Totale Oorlog: Oorlog waarbij de gehele bevolking een actieve rol heeft in het draaiende houden van de oorlog.

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1915

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

bron 4

Een puntzak voor snoep (1915):

Toelichting

In Duitsland was het de gewoonte om kinderen op de eerste schooldag een puntzak met snoep mee te geven.

Deze vraag bestaat uit twee delen: (1) Uitleggen wat een totale oorlog is. Dit is leerwerk. (2) Het begrip totale oorlog koppelen aan de bron.

Om deel 2 goed te kunnen beantwoorden moet je kunnen opmaken uit de bron dat de puntzak een voorbeeld is van propaganda.

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- o Een totale oorlog is dat de hele samenleving deel uitmaakt/in dienst staat van de oorlog/doordringen is van de oorlog.
- o De puntzak past bij een totale oorlog, omdat ook kinderen een doelgroep vormden voor propaganda / omdat kinderen (door ze af te beelden als soldaten) onderdeel worden van/betrokken worden bij de oorlog.

1p 12 In het najaar van 1917 brak in Rusland een revolutie uit. Niet lang daarna sloot Rusland vrede met Duitsland.

Wie was de leider van deze revolutie? En uit welk bondgenootschap trok Rusland zich terug?

	leider	bondgenootschap
A	Lenin	Centralen
B	Lenin	Geallieerden
C	Stalin	Centralen
D	Stalin	Geallieerden

Onderwerp: Russische Revolutie

Begrippen:

- Revolutie:
- Bondgenootschap:
- Centralen:
- Geallieerden:

Personen: Lenin en Stalin

Jaartallen/periode: 1917

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

In deze vraag moet je kunnen aangeven wie tijdens de Russische Revolutie van 1917 de leider was van Rusland en binnen welk bondgenootschap van de Eerste Wereldoorlog Rusland hoorde.

Je hebt geleerd dat Stalin pas in 1924 aan de macht komt in de Sovjet-Unie. Hierdoor vallen de antwoorden C en D af.

Verder heb je geleerd dat Rusland tot 1917 bij de geallieerden hoort.

B is het juiste antwoord.

Gebruik bron 5.

1p 13 Op welke kaart is Europa te zien vóór de Eerste Wereldoorlog? En op welke kaart is Europa te zien kort na de Eerste Wereldoorlog?

	vóór de Eerste Wereldoorlog	kort na de Eerste Wereldoorlog
A	kaart 1	kaart 2
B	kaart 1	kaart 3
C	kaart 2	kaart 1
D	kaart 2	kaart 3
E	kaart 3	kaart 1
F	kaart 3	kaart 2

Onderwerp: Eerste Wereldoorlog

Begrippen: nvt

Personen: nvt

Jaartallen/periode: vóór WO1 en kort ná WO1

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Kaart 1: Oostenrijk en Hongarije zijn twee aparte landen. Polen staat op de kaart. Dit is pa na de Eerste Wereldoorlog.

Kaart 2: Hier zijn Oostenrijk en Hongarije nog één land. Polen staat ook niet op de kaart. Dit is de situatie vóór WO1

Kaart 3: Zo ziet onze huidige topografie van Europa eruit.

bron 5

Hieronder staan drie kaarten van Europa uit verschillende perioden:

kaart 1

kaart 2

kaart 3

C is het juiste antwoord.

Had je het antwoord juist?	Wat vond je lastig aan de vraag? <i>Begreep je de vraag niet/ stonden er moeilijke woorden in/ was de bron lastig?</i>	Weet je waar je de benodigde informatie kan vinden? <i>Zo niet, vraag dit aan je docent.</i>	Hoe ga je dit verbeteren? <i>Heb je extra uitleg nodig/ oefenmaterialen?</i>
Eerste Wereldoorlog 1914-1918			
10			
11			
12			
13			

Gebruik bron 6.

- 1p 14 In de bron is een **theorie** te herkennen die verklaart waarom Duitsland de oorlog verloren zou hebben.
→ Hoe wordt die theorie genoemd?

bron 6

Een Duitse generaal kijkt in 1919 terug op de Duitse nederlaag:

Ik was bezorgd of Duitsland sterk genoeg zou blijven tot de overwinning. Ik heb mijn zorgen al vaker uitgesproken tegen de regering. In die tijd waren er al in het geheim plannen gemaakt om te capituleren. De dappere soldaten voelden zich verraden, want zij wilden doorvechten.

Onderwerp: Theorie

Begrippen: nvt

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1919

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

In deze vraag moet je de theorie noemen die verklaart waarom Duitsland de Eerste Wereldoorlog verloren zou hebben. Eigenlijk heb je de bron hier niet eens voor nodig, maar de laatste twee zinnen uit de bron geven een omschrijving van wat de Dolksstootlegende inhield.

Het juiste antwoord is:
Dolksstootlegende.

Gebruik bron 7.

2p 15 De foto laat het gevolg zien van een economische ontwikkeling in Duitsland. Een belangrijke oorzaak van deze ontwikkeling was een bepaling uit het Verdrag van Versailles.

→ Welke economische ontwikkeling wordt bedoeld?

→ Noem daarna de bepaling uit het Verdrag van Versailles die deze economische ontwikkeling heeft veroorzaakt.

Doe het zo:

economische ontwikkeling: ...

bepaling uit het Verdrag van Versailles: ...

bron 7

Een foto van een Duitse schoenmaker en een klant (1922):

Toelichting

Op het bord staat: Verkoop en reparatie alleen in ruil voor levensmiddelen.

Onderwerp: Economische ontwikkeling + Verdrag van Versailles

Begrippen: nvt

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1922

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Deze vraag bestaat uit twee delen: (1) de economische ontwikkeling benoemen die er op de bron te zien is en (2) een bepaling uit het Verdrag van Versailles hieraan koppelen.

Het juiste antwoord is:
Dolksstootlegende.

- 1p 16 In 1924 werd het Dawesplan ingevoerd. In Duitsland waren de meningen over het plan verdeeld. De Duitse regering was **vóór** het plan, want het zou goed zijn voor Duitsland.
- Geef een reden waaruit blijkt dat het Dawesplan inderdaad goed was voor Duitsland.

Onderwerp: Dawesplan

Begrippen:

- Dawesplan: Hulpplan vanuit de Verenigde-Staten om Duitsland financieel te steunen.

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1924

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

In deze vraag moet je het Dawesplan koppelen aan het voordeel dat het oplevert voor Duitsland. Hiervoor moet je enerzijds weten wat het Dawesplan inhield en wat de economische toestand van Duitsland was tijdens het interbellum.

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- De economie kon zich herstellen (en de herstelbetalingen konden weer betaald worden).
- Frankrijk/België zou zich terugtrekken uit het Ruhrgebied/zou de vorderingen stopzetten.

- 1p 17 De NSDAP was tegen het Dawesplan.
→ Geef een reden waarom de NSDAP tegen het Dawesplan was.

Onderwerp: Dawesplan

Begrippen:

- NSDAP: Politieke partij van Hitler.
- Dawesplan: Hulpplan vanuit de Verenigde-Staten om Duitsland financieel te steunen.

Personen: nvt

Jaartallen/periode: nvt

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

In deze vraag moet je het Dawesplan koppelen aan wat de NSDAP hierop tegen had. Hiervoor moet je weten wat het Dawesplan inhoudt en wat de standpunten van de NSDAP waren.

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Het was een schande voor de nationale eer/trots (van Duitsland).
- Duitsland werd afhankelijk(er) van de Verenigde Staten/het buitenland/buitenlands(e) geld/investeringen.
- Het zou het vertrouwen in de Republiek van Weimar herstellen/de democratie teveel steunen.
- Door het plan te accepteren, werd het Verdrag van Versailles bevestigd.
- De herstelbetalingen werden niet afgeschaft.

Gebruik bron 8.

- 1p 18 Past de foto bij de politieke situatie in Duitsland vóór 1933 of in 1933?
Verklaar je antwoord.

Doe het zo:

De foto past bij de politieke situatie in Duitsland ... (kies uit: vóór 1933 / in 1933), want ... (geef verklaring).

Onderwerp: Politieke situatie in Duitsland

Begrippen: nvt

Personen: nvt

Jaartallen/periode: Vóór of in 1933

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

bron 8

Een foto van een lid van de SA dat een politieagent helpt bij zijn dagelijkse werk:

Toelichting

De man links is de politieagent. De man rechts is een lid van de SA.

Voor deze vraag moet je weten waarin de politieke situatie in Duitsland verschilde vóór en vanaf 1933. Je hebt geleerd dat Hitler in 1933 aan de macht kwam. Daarvoor was de Republiek van Weimarre aan de macht. Op de foto zie je dat de SA actief is, waardoor je weet dat Hitler aan de macht moet zijn.

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De foto past bij de politieke situatie in Duitsland in 1933, want toen was/kwam Hitler/de NSDAP aan de macht (en werd het normaal gevonden dat leden van de SA de politie (openlijk) hielpen/vergezelden).

Gebruik bron 9.

1p 19 Welke begrippen passen bij de bron?

- A censuur + persoonsverheerlijking
- B censuur + terreur
- C totalitair + persoonsverheerlijking
- D totalitair + terreur

bron 9

Een tekst die werd uitgesproken op een kleuterschool vlak vóór het eten (1933):

Mijn Führer, door God aan ons gegeven,
bescherm en bewaar mijn leven.
U heeft Duitsland gered uit diepe nood.
Ik dank u voor mijn dagelijks brood.
Blijf bij me, verlaat mij niet.
Führer, mijn geloof, mijn licht.

Onderwerp: Begrippen plaatsen bij een bron.

Begrippen:

- Censuur: niet alles mag/wordt vertoond in de media.
- Persoonsverheerlijking: jezelf in een beter daglicht zetten.
- Totalitair: het doen/denken van mensen binnen de staat wordt bepaald door de zienswijze van de overheid.
- Terreur: schrikbewind van de overheid.

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1933

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Voor deze vraag moet je twee juiste begrippen aan de bron koppelen. Hiervoor is het belangrijk om te weten wat al deze begrippen inhouden. Het kan helpend zijn om kort te betekenis bij de begrippen te noteren. Om deze vraag goed te kunnen beantwoorden kan je als eerst kijken welke begrippen het zeker niet zijn.

Nergens in de bron wordt er gesproken over het schrikbewind van de overheid dus 'terreur' valt hierdoor al af. Bovendien wordt er ook nergens gesproken over het weglaten/niet laten zien van onderdelen binnen de media, waardoor 'censuur' ook niet kan.

In de bron wordt de 'Führer' verheerlijkt, wat goed aansluit bij de begrippen totalitair en persoonsverheerlijking.

C is het juiste antwoord.

- 1p 20 Stel, een Duitse jongen wil later lijfwacht worden van Hitler.
Van welke nazi-organisatie moet hij als 14-jarige eerst lid worden? En bij welke nazi-organisatie moet hij later horen als hij lijfwacht van Hitler wil zijn?

	eerst	later
A	Hitlerjugend	Gestapo
B	Hitlerjugend	SS
C	SA	Gestapo
D	SA	SS

Onderwerp: Nazi-organisatie

Begrippen:

- Hitlerjugend: Jeugdbeweging van de NSDAP.
- Gestapo: Geheime politie van de nazi's.
- SA: Nazi-top, organisatie waar de belangrijkste mensen van de Nazi's inzaten.
- SS: Nazi-organisatie die aanvallen op de NSDAP weerde en de lijfwachten van Hitler waren.

Personen: Hitler

Jaartallen/periode: nvt

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Voor deze vraag moet je de verschillen tussen Nazi-organisaties weten. Je moet weten bij welke organisatie een '14-jarige' terecht kon. Buiten het feit dat dit leerwerk is, kan je met logica hier de Hitlerjugend (jugend=jeugd) aan koppelen. Hierdoor vallen antwoordopties C en D al af.

Vervolgens moet je weten binnen welke nazi-organisatie de lijfwachten van Hitler zich bevonden. Dit is leerwerk, dat was namelijk de SS

B is het juiste antwoord.

Gebruik bron 10.

2p 21 Hieronder staan vijf begrippen:

- 1 aandelenbeurs
- 2 collectivisatie
- 3 planeconomie
- 4 vraag en aanbod
- 5 vrije-markteconomie

→ Welke **twee begrippen** passen bij de ontwikkeling die in de bron is te herkennen? Schrijf alleen de nummers op.

bron 10

Bevolking van de Sovjet-Unie werkzaam in verschillende sectoren (in %):

	1924	1928	1939
fabrieksarbeiders	10,4	12,4	33,7
zelfstandige boeren	75,4	74,9	2,6
boeren in landbouwbedrijven van de staat	1,3	2,9	47,2
landeigenaren	8,5	4,6	-

Onderwerp: Begrippen koppelen aan de bron.

Begrippen:

- Aandelenbeurs: waar aandelen (stukjes van een bedrijf) verhandeld worden.
- Collectivisatie: samenvoegen van kleine landbouwbedrijven naar staatsboerderijen.
- Planeconomie: waar de economische plannen met jaren vooruit gepland worden.
- Vraag en aanbod: economie waar vraag en aanbod een wisselwerking hebben.
- Vrije-markteconomie: economie van vraag en aanbod

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1924/1928/1939

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Voor deze vraag moet je de juiste begrippen kunnen koppelen aan de bron. Hiervoor moet je de betekenis van de begrippen leren. In de bron lees je 'boeren in landbouwbedrijven van de staat' wat je kan koppelen aan collectivisatie. Vervolgens staat er voor verschillende jaren uitgewerkt wie er waar werkzaam is. Dat kan je koppelen aan planeconomie.

2 en 3 is het juiste antwoord.

Gebruik bron 11.

1p 22 Hieronder staan vier kenmerken van het stalinisme:

- 1 censuur
- 2 indoctrinatie
- 3 showprocessen
- 4 strafkampen

→ Welke **twee** kenmerken zijn te herkennen in de bron? Schrijf alleen de nummers op.

bron 11

Herinnering van een vrouw aan haar baan in een fabriek in de Sovjet-Unie (1937):

Als er in de fabriek storing was, werd er gezegd: "Dit is sabotage en verraad!" Dan werd er iemand gezocht en werd die uitgemaakt voor vijand van de staat. Hij werd net zo lang geslagen tot hij bekende dat hij het gedaan had. Tijdens de rechtszaak zeiden we dan tegen elkaar: "Moet je die rotzak zien die als spion bij ons werkte!" We gingen de veroordeling door de rechter nog geloven ook!

Onderwerp: Stalinisme

Begrippen:

- Censuur
- Indoctrinatie
- Showprocessen
- Strafkampen

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1937

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Voor deze vraag moet je de juiste begrippen kunnen koppelen aan de bron. Hiervoor moet je de betekenis van de begrippen leren. In de bron lees je dat mensen onterecht berecht werden, wat je kan koppelen aan showprocessen. Bovendien werden andere fabrieksarbeiders ervan overtuigd dat deze mensen echt slecht waren, wat je kan scharen onder indoctrinatie.

2 en 3 is het juiste antwoord.

- 1p 23 In de loop van de jaren dertig groeide in Duitsland de steun voor Hitler om een oorlog te beginnen.
→ Geef een reden waarom steeds meer Duitsers Hitler steunden om een oorlog te beginnen.

Onderwerp: Steun aan Hitler

Begrippen: nvt

Personen: Hitler

Jaartallen/periode: in de loop van de jaren dertig

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Voor deze vraag moet je de juiste begrippen kunnen koppelen aan de bron. Hiervoor moet je de betekenis van de begrippen leren. In de bron lees je dat mensen onterecht berecht werden, wat je kan koppelen aan showprocessen. Bovendien werden andere fabrieksarbeiders ervan overtuigd dat deze mensen echt slecht waren, wat je kan scharen onder indoctrinatie.

2 en 3 is het juiste antwoord.

Gebruik bron 12.

2p **24** Zet de foto's in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

bron 12

Hieronder en op de volgende pagina staan in totaal vijf foto's.

foto 1

Duitsspreekende inwoners uit Tsjechoslowakije verwelkomen de eerste Duitse soldaten:

foto 2

Een Franse soldaat bewaakt een goederentrein met steenkool tijdens de bezetting van het Ruhrgebied:

foto 3

Hitler groet soldaten tijdens een overwinningssparade in Polen:

foto 4

Een Duitse werkloze zoekt een baan vlak na het uitbreken van de wereldwijde economische crisis:

Ik zoek werk,
maakt niet uit wat

foto 5

Tijdens de verkiezingen waarbij Hitler aan de macht komt, worden ballonnen met hakenkruizen uitgedeeld:

Onderwerp: Juiste volgorde

Begrippen: nvt

Personen: nvt

Jaartallen/periode: nvt

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Om deze vraag goed te kunnen beantwoorden, moet je de juiste informatie uit de bronnen halen om het vervolgens in de juiste volgorde te zetten.

Foto 1: Na de Anschluss van Oostenrijk gingen de Duitsers door naar Tsjechoslowakije dit vond plaats in 1939

Foto 2: Bezetting Ruhrgebied, je hebt geleerd dat dit in 1923 plaatsvond.

Foto 3: Overwinningssparade in Polen verwijst naar de Duitse inval in Polen uit 1939, tevens de aanleiding tot de Tweede Wereldoorlog.

Foto 4: Vlak na het uitbreken van de wereldwijde economische crisis verwijst naar de Beurskrach van 1929

Foto 5: Verkiezingen waarbij Hitler aan de macht komt vond plaats in 1933

Eerst 2, dan 4, daarna 5, vervolgens 1 en ten slotte 3.

Gebruik bron 13.

- 1p 25 Iemand beweert dat de inhoud van de bron past bij een **totalitaire staat**.
→ Geef een argument dat deze bewering ondersteunt.

bron 13

Uit een brief van Rijkscommissaris Seyss-Inquart, de hoogste vertegenwoordiger van het Duitse gezag tijdens de bezetting in Nederland (1942):

Aan het ministerie van Onderwijs

Ik heb gehoord dat er in het onlangs afgenomen eindexamen enkele vragen zaten waarin **negatief over het nationaal-socialisme** werd gesproken. Ook werd erin beweerd dat het nationaal-socialisme een gevaar voor de kerken is. Ik verzoek u om een reactie.

Rijkscommissaris Seyss-Inquart

Onderwerp: Totalitaire staat

Begrippen:

- **Totalitaire staat:** het doen en laten van de inwoners van een staat, wordt bepaald door de overheid. Invloed van de overheid is overal terug te zien.

Personen: Rijkscommissaris Seyss-Inquart

Jaartallen/periode: 1942

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

In deze vraag moet je kunnen uitleggen waarom deze bron past bij een totalitaire staat. In de bron lees je dat Seyss-Inquart reageert op het feit dat er in eindexamens negatief zou zijn gesproken over het nationaal-socialisme. Ook lees je in de bron dat Seyss-Inquart het hoogste gezag namens Duitsland in Nederland had gedurende de oorlog. Hieruit kan je dus opmaken dat er geen ruimte was om negatief over het nationaal-socialisme te spreken, wat duidt op een totalitair regime.

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De bron past bij een totalitaire staat, omdat Rijkscommissaris Seyss-Inquart / de hoogste vertegenwoordiger van het Duitse gezag / de nationaal-socialistische bezetter wil dat de eindexamens in lijn zijn met de ideologie van het nationaal-socialisme.

Had je het antwoord juist?	Wat vond je lastig aan de vraag? <i>Begreep je de vraag niet/ stonden er moeilijke woorden in/ was de bron lastig?</i>	Weet je waar je de benodigde informatie kan vinden? <i>Zo niet, vraag dit aan je docent.</i>	Hoe ga je dit verbeteren? <i>Heb je extra uitleg nodig/ oefenmaterialen?</i>
Interbellum 1918-1939			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			

1p 26 In 1941 werd de Artsenkamer opgericht door de Duitse bezetter. Elke arts in Nederland moest lid worden van de Artsenkamer om te mogen blijven werken. De meerderheid van de Nederlandse artsen weigerde lid te worden van de Artsenkamer.

Welk begrip hoort bij de oprichting van de Artsenkamer? En welk begrip hoort bij de weigering om lid te worden?

	oprichting	weigering
A	gelijkschakeling	collaboratie
B	gelijkschakeling	verzet
C	propaganda	collaboratie
D	propaganda	verzet

Onderwerp: Oprichting van de Artsenkamer

Begrippen:

- **Gelijkschakeling:** De Duitse bevolking moest volgens Hitler en de zijnen heropgevoed worden in de geest van de nationaal-socialistische ideologie.
- **Collaboratie:** samenwerking met de bezetter.
- **Propaganda:** politieke reclame.
- **Verzet:** tegen de bezetter in gaan.

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1941

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Het oprichten van de artsenkamer is een voorbeeld van gelijkshakeling, omdat artsen hun beroep niet meer mochten uitoefenen.

Het feit dat veel Nederlandse artsen weigerden is een voorbeeld van verzet.

B is het juiste antwoord.

Gebruik bron 14.

- 1p 27 Op de foto zijn discriminerende maatregelen te herkennen die de nazi's tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben ingevoerd.
→ Noem één maatregel die op de foto te herkennen is.

bron 14

Een foto genomen in Amsterdam tijdens de Tweede Wereldoorlog:

Toelichting

Op het bord staat in het Duits en Nederlands: Joodse wijk.

Onderwerp: Discriminerende maatregelen

Begrippen:

- Nazi's: aanhangers van de NSDAP.

Personen: nvt

Jaartallen/periode: nvt

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Op de bron kan je twee verschillende discriminerende maatregelen zien: de Joodse wijk en de Jodenster.

Een voorbeeld van een juist antwoord is: Joodse wijk/ Jodenster

Gebruik bron 15.

- 1p 28 Wie heeft de opdracht gegeven voor het maken van de poster? En uit welk land kwam het gevaar waarvoor werd gewaarschuwd?

	wie	land
A	de bezetter	Duitsland
B	de bezetter	Groot-Brittannië
C	het verzet	Duitsland
D	het verzet	Groot-Brittannië

bron 15

Een poster die overal in Nederland werd opgehangen (1943):

Toelichting

Op de poster staat: luchtgevaar, luchtalarm, wees op uw hoede, zoek dekking.

Onderwerp: Discriminerende maatregelen

Begrippen:

- **Bezetter:** Duitsland in Nederland tijdens WO2.
- **Verzet:** Mensen die tegen de bezetter in gaan.

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1943

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Op de poster staat dat deze overal in Nederland werd opgehangen in 1942. In die tijd bezette Duitsland Nederland. Duitsland wilde waarschuwen voor de luchtaanvallen van Groot-Brittannië.

B is het juiste antwoord.

Gebruik bron 16.

1p 29 De oproep uit de poster leidde niet tot het gewenste resultaat, waardoor de bezetter het nodig vond een maatregel te nemen.

Welke maatregel wordt bedoeld?

- A de invoering van de mobilisatie
- B de invoering van persoonsbewijzen
- C het organiseren van een staking
- D het organiseren van razzia's

Onderwerp: Maatregel

Begrippen:

- Bezetter: Duitsland in Nederland tijdens WO2.
- Verzet: Mensen die tegen de bezetter in gaan.

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1943

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

bron 16

Een oproep in een Nederlandse poster (1943):

Toelichting

Bij de poster hoort de volgende tekst:

De boekhouder, de facturist (= iemand die rekeningen opstelt), de bakker en de ambtenaar, de timmerman, de machinist, de schilder en de handelaar, de tuinman en de conducteur, de metselaar, de varengast (= zeeman), de kok en ook de constructeur, de zoon die moeder is tot last,

Ook de student, ja iedere man die weet dat hij nog werken kan, hij vindt in Duitsland, dat staat vast, nu een baan die bij hem past!

Om deze vraag te kunnen beantwoorden moet je eerst achterhalen waar de oproep uit de bron precies voor was om vervolgens te kunnen bepalen welke maatregel er genomen werd door de bezetter, toen er geen gehoor kwam aan deze oproep.

In de bron wordt opgeroepen tot dwangarbeid in Duitsland. Als de mensen uit de oproep geen gehoor gaven hieraan had dat razzia's tot gevolg.

D is het juiste antwoord.

Gebruik bron 17.

- 2p 30 Noem de naam van het Nederlandse concentratiekamp dat in het dagboek is beschreven. Geef daarna aan wat de 'onbekende bestemming' is van de transporten.

Doe het zo:

Het Nederlandse concentratiekamp is ...

De 'onbekende bestemming' is ...

bron 17

Uit het dagboek van een kampgevangene in Drenthe (1943):

maandag 31 mei

Een goede vriend, die hier afgelopen week naartoe is gedeporteerd, vertelde dat het in Amsterdam ook niet meer om uit te houden was. Hier in het kamp staan de treinwagons voor het transport van morgen al klaar. Het zijn er 48. Het is moeilijk om naar te kijken.

dinsdag 1 juni

De transporten blijven walgelijk. De wagons zijn oud, smerig en eigenlijk bedoeld voor het vervoer van paarden. Als mensen aarzelen, worden ze de wagons in geschopt. Als de wagons vol zijn, gaan de deuren tot op een kier dicht. Week na week verdwijnen zo een paar duizend Joden naar een onbekende bestemming. Er is nog nooit één Jood teruggekeerd om verslag uit te brengen.

Onderwerp: Nederlandse concentratiekamp en 'onbekende bestemming'

Begrippen:

- Concentratiekamp

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1943

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Deze vraag bestaat uit twee delen, enerzijds het Nederlandse concentratiekamp benoemen, anderzijds de 'onbekende bestemming' benoemen.

In de bron staat dat dit dagboek is geschreven door een kampgevangene uit Drenthe. Kamp Westerbork is het Nederlandse concentratie kamp in Drenthe wat je hebt moeten leren. Met de onbekende bestemming bedoeld men een vernietigingskamp.

Het juiste antwoord is:

- Het Nederlandse concentratiekamp is Westerbork
- De onbekende bestemming is Auschwitz (of de naam van een ander vernietigingskamp) / een werkkamp/vernietigingskamp

Gebruik bron 18.

1p 31 Iemand beweert dat de verspreiding van dit pamflet in Duitsland moedig is geweest.

→ Geef één argument waaruit blijkt dat de bewering juist is.

bron 18

Uit een pamflet van de Duitse jongerengroep De Witte Roos (1943):

De dag is aangebroken dat de Duitse jeugd afrekent met de achterlijke manier waarop wij onderdrukt worden. Wij zijn opgegroeid in een staat die ons een uniform liet aantrekken en die ons het zelfstandig denken, oordelen en de mogelijkheid om te publiceren heeft afgenomen. Dat eisen wij terug.

Onderwerp: Pamflet

Begrippen:

- Argument: een reden geven waarom iets zo is/ waarom je iets zo vindt.
- Bewering: een uitspraak.

Personen: Duitse jongerengroep

Jaartallen/periode: 1943

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

In de vraag wordt duidelijk dat iemand beweert dat het moedig is geweest om het pamflet (bron 18) te verspreiden. Je moet hiervoor een argument zoeken, waarom deze bewering klopt. In de bron staat: "de dag is aangebroken dat de Duitse jeugd afrekent met de achterlijke manier waarop wij onderdrukt worden." Het is dus moedig dat dit pamflet verspreid is in Nazi-Duitsland, want dit kon de mensen die dit verspreid hebben in gevaar brengen.

Het juiste antwoord is:

Uit het antwoord moet blijken dat de verspreiding van het pamflet moedig genoemd kan worden, omdat het pamflet (in nazi-Duitsland) niet in het openbaar gepubliceerd en verspreid kon/mocht worden vanwege de censuur / omdat vrijheid van drukpers ontbrak in 1943/tijdens de Tweede Wereldoorlog / omdat kritiek op de NSDAP/Hitler als een ernstig misdrijf beschouwd werd (waarop een zware straf/de doodstraf stond).

Gebruik nogmaals bron 18.

- 1p 32 In het pamflet eisen de jongeren enkele **klassieke grondrechten** terug die er in de **Republiek van Weimar** nog wél waren.
→ Noem één klassiek grondrecht dat in het pamflet teruggeëist wordt.

bron 18

Uit een pamflet van de **Duitse jongerengroep De Witte Roos (1943)**:

De dag is aangebroken dat de Duitse jeugd afrekent met de achterlijke manier waarop wij onderdrukt worden. Wij zijn opgegroeid in een staat die ons een uniform liet aantrekken en die ons het zelfstandig denken, oordelen en de mogelijkheid om te publiceren heeft afgenomen. Dat eisen wij terug.

Onderwerp: Klassieke grondrechten

Begrippen:

- Klassiek grondrecht: beschermen burgers tegen de willekeur van de overheid.
- Republiek van Weimar: Duitsland tussen 1918-1933

Personen: Duitse jongerengroep

Jaartallen/periode: 1943

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

In de bron moet je zoeken naar een klassiek grondrecht dat de Duitse jongerengroep teruggeist. Hierin lees je het volgende:

- 'zelfstandig denken, oordelen': dit wijst op vrijheid van meningsuiting
- 'mogelijkheid om te publiceren': dit wijst op vrijheid van drukpers

Het juiste antwoord is:
Vrijheid van meningsuiting / vrijheid van drukpers

2p 33 Een Duitse generaal vond dat door een militaire gebeurtenis in juni 1944 de verdediging van Duitsland onmogelijk was geworden.

→ Welke gebeurtenis wordt bedoeld?

→ Geef ook een reden waarom het onmogelijk was geworden om Duitsland nog te verdedigen.

Doe het zo:

gebeurtenis: ...

onmogelijk, want ...

Onderwerp: Gebeurtenis juni 1944

Begrippen:

- Militair: heeft betrekking op oorlogsvoering en het leger.

Personen: Duitse generaal

Jaartallen/periode: 1944

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten: nvt

Je moet een militaire gebeurtenis koppelen aan juni 1944 waardoor de verdediging van Duitsland onmogelijk was geworden volgens een Duitse generaal. Hierin moet de koppeling naar D-Day gelegd worden. Daarnaast moet je uitleggen hoe D-Day eraan bij heeft gedragen dat het onmogelijk was om Duitsland te verdedigen. Door D-Day kwam Duitsland in een tweefrontenoorlog terecht.

Het juiste antwoord is:

- gebeurtenis: de invasie van Normandië / D-Day (op 6 juni 1944)
- onmogelijk, want hierdoor was er sprake van een tweede front/een tweefrontenoorlog (of een omschrijving daarvan) tegen Duitsland (waardoor Duitsland niet (meer) kon winnen/zou gaan verliezen/een Duitse overwinning onmogelijk was geworden)

2p 34 Op de dag dat operatie Market Garden begon, riep de Nederlandse regering in ballingschap het treinpersoneel op om te gaan staken. Dat werd massaal gedaan, waardoor de Spoorwegstaking een feit was. Kort daarna gaf de Nederlandse minister van Oorlog het advies aan de stakers om onder te duiken. Hij was bang dat de stakers groot gevaar liepen.

→ Leg uit waarom de stakers door de Spoorwegstaking gevaar liepen.

Doe dit door:

- eerst het doel van de Spoorwegstaking te noemen
- en daarna een reden te geven waarom de stakers groot gevaar liepen.

Onderwerp: Spoorwegstaking

Begrippen:

- Regering: koning + ministers
- Ballingschap: iemand die verbannen is

Personen: Nederlandse minister van Oorlog

Jaartallen/periode: nvt

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten: nvt

Allereerst moet het doel van de Spoorwegstaking genoemd worden, vervolgens moet er aangegeven worden waarom deze stakers een groot gevaar liepen.

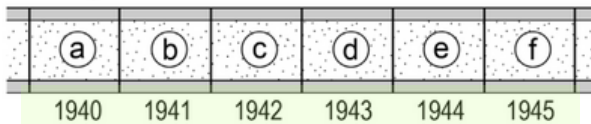
Het juiste antwoord is:

- Het doel was te voorkomen dat de Duitsers goederen en militairen konden vervoeren (waardoor operatie Market Garden zou kunnen mislukken)
- De stakers liepen groot gevaar vanwege strafmaatregelen/wraak van de Duitsers

Door de tijd heen

- 2p 35 Hieronder staan vijf gebeurtenissen waar het Koninkrijk der Nederlanden mee te maken kreeg tijdens de Tweede Wereldoorlog:
- 1 De **Februaristaking** breekt uit in Amsterdam.
 - 2 **Duitsland geeft zich over**, maar Japan vecht door.
 - 3 Het **Japane leger valt Indonesië** binnen.
 - 4 Het **staatshoofd gaat in ballingschap** in **Londen**.
 - 5 Tijdens **operatie Market Garden** proberen geallieerde soldaten een brug over de Rijn te veroveren.

Een tijdbalk:

→ Geef per gebeurtenis aan welk jaartal van de tijdbalk daarbij hoort.
Let op! Elk jaartal mag maar één keer gebruikt worden. Er blijft één jaartal over.

Doe het zo:

Bij gebeurtenis 1 hoort ... (vul letter in)
(enzovoort tot en met gebeurtenis 5)

Onderwerp: Gebeurtenissen plaatsen in de tijd.

Begrippen:

- **Ballingschap:** iemand die verbannen is

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1940 t/m 1945

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Deze vraag test puur leerwerk: weet jij wanneer welke gebeurtenis plaatsvond. Het kan handig zijn om eerst zelf de jaartallen achter de gebeurtenissen te schrijven, voordat je jouw antwoord formuleert op het antwoordblad.

Het juiste antwoord is:

- Bij gebeurtenis 1 hoort b (= 1941).
- Bij gebeurtenis 2 hoort f (= 1945).
- Bij gebeurtenis 3 hoort c (= 1942).
- Bij gebeurtenis 4 hoort a (= 1940).
- Bij gebeurtenis 5 hoort e (= 1944).

Had je het antwoord juist?	Wat vond je lastig aan de vraag? <i>Begreep je de vraag niet/ stonden er moeilijke woorden in/ was de bron lastig?</i>	Weet je waar je de benodigde informatie kan vinden? <i>Zo niet, vraag dit aan je docent.</i>	Hoe ga je dit verbeteren? <i>Heb je extra uitleg nodig/ oefenmaterialen?</i>
-----------------------------------	--	--	--

Tweede Wereldoorlog 1939-1945

26				
27				
28				
29				
30				
31				
32				
33				
34				
35				

Europa en de wereld (1945-1989)

- 2p 36 Een invulopdracht over het begin van de Koude Oorlog:
- 1 Nog tijdens de Tweede Wereldoorlog maakten de Geallieerden afspraken over wie er na de oorlog iets te zeggen had in een bepaald gebied in Europa. Die afspraken gingen over ... (**dekolonisatie / invloedssferen**).
 - 2 De Sovjet-Unie kreeg meer te zeggen over gebieden in het ... (**oosten / westen**) van Europa.
 - 3 De grens tussen de gebieden in het oosten en het westen van Europa werd ... (**de Berlijnse Muur / het IJzeren Gordijn**) genoemd.
- Maak de zinnen kloppend door telkens de juiste keuze te maken.
Doe het zo:
zin 1: ... (kies uit: dekolonisatie / invloedssferen).
zin 2: ... (kies uit: oosten / westen).
zin 3: ... (kies uit: de Berlijnse Muur / het IJzeren Gordijn).

Onderwerp: begin Koude Oorlog

Begrippen:

- Dekolonisatie: het proces dat een land, onafhankelijk wordt van de koloniale heerschappij.
- Invloedssferen: gebieden waar of kapitalisme of communisme heersde.
- IJzeren Gordijn: Grens van prikkeldraad en wachttorens die dwars door Duitsland heen liep.

Personen: nvt

Jaartallen/periode: nvt

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Deze vraag test puur leerwerk: weet jij welke begrippen waar passen in de tekst? Om deze vraag te kunnen beantwoorden, is het handig als je een goede beheersing van de begrippen hebt.

Het juiste antwoord is:

- zin 1: invloedssferen
- zin 2: oosten
- zin 3: het IJzeren Gordijn

- 1p 37 De Verenigde Staten bieden Europa na de Tweede Wereldoorlog een omvangrijk hulpprogramma aan. Dit hulpprogramma heeft niet alleen een economisch, maar ook een politiek doel. Hoe heet dit hulpprogramma? En welk politiek doel hoort daarbij?

	hulpprogramma	politiek doel
A	Marshallplan	containment
B	Marshallplan	neutraliteit
C	vijfjarenplan	containment
D	vijfjarenplan	neutraliteit

Onderwerp: Hulpprogramma

Begrippen:

- **Marshallplan:** plan van de Verenigde-Staten om de wederopbouw te stimuleren en landen uit handen van het communisme te houden.
- **Containment:** landen uit handen van het communisme houden.
- **Vijfjarenplan:** plan vanuit de Sovjet-Unie om de economie met vijf jaar vooruit te plannen.
- **Neutraliteit:** neutraal / onpartijdig blijven.

Personen: nvt

Jaartallen/periode: nvt

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Deze vraag is leerwerk, maar ook door logisch te redeneren kan je antwoorden uitsluiten en het juiste overhouden. De vijfjarenplannen horen bij de Sovjet-Unie. Om die reden kan je antwoord C en D al afstrepen. Neutraliteit is sowieso niet goed, want Amerika wilde juist landen bij het kapitalisme betrekken. Zo blijft antwoord A over.

Het juiste antwoord is:

A

- 2p 38 In 1951 werd de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) opgericht. Er waren verschillende redenen om deze organisatie op te richten.
→ Noem **twee** van deze redenen.

Onderwerp: EGKS

Begrippen: nvt

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1951

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

In deze vraag moet je twee redenen noemen waarom de EGKS is opgericht.

Het juiste antwoord is:

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn (twee van de volgende):

- het bevorderen van Europese samenwerking (tussen met name West-Duitsland en Frankrijk) door middel van economische samenwerking
- het versnellen van de wederopbouw van Europa / het verbeteren van de werkgelegenheid/welvaart in Europa
- betere controle op de grondstoffen, zoals kolen en staal (nodig voor de wapenindustrie) / het voorkómen van (een nieuwe wereld)oorlog (in Europa) / het bevorderen van vrede in Europa
- voldoen aan de voorwaarden die de Verenigde Staten stelden bij economische samenwerking/het Marshallplan

1p 39 Hieronder staat een beschrijving van de film *Thirteen days*:

In oktober 1962 laat de Amerikaanse regering met behulp van spionagefoto's zien dat de Sovjet-Unie bezig is met het bouwen van een raketbasis. De Amerikaanse president en zijn adviseurs moeten een plan bedenken om de Russen te stoppen. De president aarzelt over een aanval, want een Amerikaanse militaire actie kan leiden tot een kernoorlog.

→ Over welke historische gebeurtenis gaat de film?

Onderwerp: Historische gebeurtenis

Begrippen: nvt

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1962

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Uit de omschrijving moet je een historische gebeurtenis halen. Het gaat over de Koude Oorlog en vindt plaats in 1962. Door het jaartal en de woorden 'spionagefoto's', 'raketbasis' en 'kernoorlog' zou je moeten weten dat dit om de cubacrisis gaat.

Het juiste antwoord is:

Cubacrisis

- 1p 40 Tussen 1950 en 1980 begon de samenstelling van de Nederlandse bevolking te veranderen.
Waardoor veranderde de samenstelling?
Door de komst van:
- A Amerikaanse soldaten + Belgische vluchtelingen
 - B Belgische vluchtelingen + gastarbeiders uit het Middellandse Zeegebied
 - C gastarbeiders uit het Middellandse Zeegebied + migranten uit Indonesië
 - D migranten uit Indonesië + Amerikaanse soldaten

Onderwerp: Samenstelling Nederlandse bevolking

Begrippen: nvt

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1950 en 1980

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Je hebt geleerd dat tussen 1950 en 1980 Indonesië onafhankelijk is geworden en dat er diverse gastarbeiders in Nederland komen werken.

Het juiste antwoord is:

C

- 2p 41 In 1979 besloot de NAVO om nieuwe Amerikaanse kernwapens in Europa te plaatsen. Veel Nederlanders protesteerden tegen dit besluit. Er waren ook Nederlanders die deze protesten te ver vonden gaan vanwege het anti-Amerikaanse karakter. Zij dachten positief over de Verenigde Staten.
- Geef **twee** verschillende historische argumenten waarom zij positief dachten over de Verenigde Staten.

Onderwerp: positief over de Verenigde-Staten

Begrippen: nvt

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1979

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Je moet in deze vraag twee redenen bedenken waarom verschillende Nederlanders positief dachten over de Verenigde-Staten.

Het juiste antwoord is:

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn (twee van de volgende):

- De Verenigde Staten waren een belangrijke (militaire/economische/politieke) bondgenoot van Nederland (onder andere in de NAVO).
- De Verenigde Staten hadden Nederland bevrijd aan het eind van de Tweede Wereldoorlog.
- De Verenigde Staten hadden Nederland met het Marshallplan (economisch) gesteund.
- De Verenigde Staten beschermden (door de plaatsing van kernwapens) Nederland/het vrije Westen tegen het communisme.

Gebruik bron 19.

1p 42 Welke president van de Verenigde Staten wordt beschreven?

- A Kennedy
- B Reagan
- C Roosevelt
- D Wilson

bron 19

Een beschrijving van een president van de Verenigde Staten:

In de tijd dat hij acteur was, was hij sterk anti-communistisch. Toen hij president werd, was dit negatieve gevoel niet verdwenen en verhoogde hij de uitgaven voor het leger. Tegelijkertijd probeerde hij een betere relatie met de communisten in de Sovjet-Unie op te bouwen. Door intensief overleg met Gorbatsjov werd er een afspraak gemaakt om kernraketten voor de middellange afstand af te schaffen.

Onderwerp: President van de Verenigde Staten

Begrippen: nvt

Personen: Kennedy/ Reagan/ Roosevelt/ Wilson

Jaartallen/periode: nvt

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Je moet de juiste persoon uit de bron halen.

Reagan is ooit acteur geweest en staat bekend om de intensieve contacten met Gorbatsjov.

Het juiste antwoord is:

B

Gebruik bron 20.

- 1p 43 In het dagboek wordt een historische gebeurtenis beschreven.
→ Welke historische gebeurtenis wordt bedoeld?

bron 20

Een gedeelte uit een dagboek (1989):

Het lijkt wel een droom. De grenswachten laten ons door, in de richting van het onbekende deel van de stad. We rijden het gebied door dat 28 jaar lang een levensgevaarlijk gebied was. En plotseling zien we wuivende en juichende mensen die ons ontvangen. Mijn dochter vraagt me om de auto te stoppen. Ze wil alleen maar even haar voet op de straat zetten. Even de grond aanraken. Ze was hier nooit eerder geweest.

Onderwerp: Historische gebeurtenis

Begrippen: nvt

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1989

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Je moet de juiste gebeurtenis uit de bron halen. Door het jaartal 1989 en de zin 'De grenswachten laten ons door, in de richting van het onbekende deel van de stad.' zou je moeten weten dat dit om de val van de Berlijnse muur gaat.

Het juiste antwoord is:

Val Berlijnse Muur

Door de tijd heen

- 1p 44 Na de Russische Revolutie in 1917 werd de tsaar door communisten doodgeschoten en op een onbekende plek begraven. Later zijn de botresten van de tsaar toch nog teruggevonden. In 1998 kreeg hij een eervolle, officiële begrafenis in een kerk in Sint-Petersburg in aanwezigheid van de Russische president.
- Geef een politieke reden waarom een eervolle, officiële begrafenis vóór 1991 onmogelijk zou zijn geweest.

Onderwerp: politieke reden begrafenis onmogelijk

Begrippen:

- Russische Revolutie: communistische revolutie tegen de Russische tsaar in 1917.

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 1917/1991

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Je moet weten dat sinds de Russische Revolutie de communisten aan de macht kwamen in Rusland. Zij waren fel tegen te paus. Vervolgens moet je de koppeling kunnen leggen dat de Sovjet-Unie in 1991 valt, waardoor een begrafenis wél mogelijk is.

Het juiste antwoord is:

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Vóór 1991 waren de communisten (die tegen de tsaar waren) aan de macht.
- Vóór 1991 was de tsaar de vijand van het communisme / stond de tsaar symbool voor ongelijkheid/corruptie/dictatuur in Rusland (terwijl de communisten juist gelijkheid wilden).
- Het communisme was atheïstisch / de tsaar was christelijk/gelovig/het hoofd van de (Russisch-orthodoxe) kerk.

Had je het antwoord juist?	Wat vond je lastig aan de vraag? <i>Begreep je de vraag niet/ stonden er moeilijke woorden in/ was de bron lastig?</i>	Weet je waar je de benodigde informatie kan vinden? <i>Zo niet, vraag dit aan je docent.</i>	Hoe ga je dit verbeteren? <i>Heb je extra uitleg nodig/ oefenmaterialen?</i>
-----------------------------------	--	--	--

Europa en de wereld 1945 - 1989

36				
37				
38				
39				
40				
41				
42				
43				
44				

De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

- 1p 45 Iemand heeft kritiek op een aantal Nederlandse politieke partijen die na 2001 zijn opgericht. Hij beweert dat deze partijen te veel beloven te doen wat het volk wil en dat deze partijen als enige menen te weten wat er onder het volk leeft.

Tot welke stroming behoren de politieke partijen waarop de persoon kritiek heeft?

- A tot het confessionalisme
- B tot het liberalisme
- C tot het populisme
- D tot het socialisme

Onderwerp: politieke stroming

Begrippen:

- Confessionalisme: politieke stroming waarin het geloof centraal staat.
- Liberalisme: politieke stroming waarin vrijheid centraal staat.
- Populisme: politieke stroming waarin men meent de denken 'wat het volk wil'.
- Socialisme: politieke stroming waarin gelijkheid centraal staat

Personen: nvt

Jaartallen/periode: 2001

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Populisten zijn mensen die denken te weten wat er onder het volk leeft.

Het juiste antwoord is:

C

Gebruik bron 21.

- 1p 46 Welk begrip past bij de bron?
- A amerikanisering
 - B globalisering
 - C multiculturele samenleving
 - D secularisatie

bron 21

Uit een krantenartikel (2020):

Het coronavirus versnelt de leegloop uit de kerken met bijna tien jaar

Veel gelovigen die niet naar de kerk móchten tijdens de eerste coronagolf, zijn niet teruggekeerd zodra de omstandigheden dat weer toelieten. De huidige leegloop bevindt zich nu op het niveau dat pas voor 2030 was voorzien.

Onderwerp: leegloop kerken

Begrippen:

- **Amerikanisering:** invloeden uit de Amerikaanse cultuur die overgedragen worden in Europa.
- **Globalisering:** wereldwijde contacten op het gebied van economie, politiek en cultuur
- **Multiculturele samenleving:** een samenleving waarin meerdere culturen met elkaar samenleven.
- **Secularisatie:** ontkerkelijking.

Personen: nvt

Jaartallen/periode: nvt

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Door te weten dat secularisatie ontkerkelijking betekend, kan je makkelijk bron 21 hieraan koppelen.

Het juiste antwoord is:

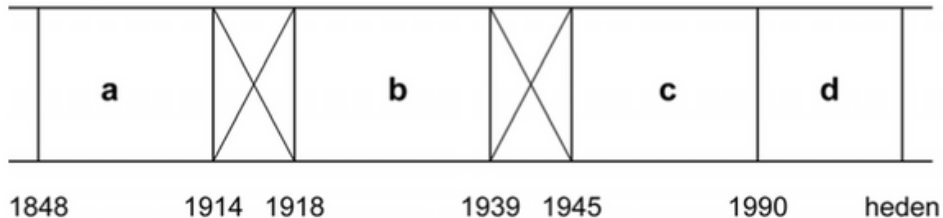
D

Door de tijd heen

2p 47 Hieronder staan vijf organisaties:

- 1 Europese Unie
- 2 Gestapo
- 3 NAVO
- 4 Volkenbond
- 5 Vrije Vrouwen Vereniging

Een tijdbalk:

→ Geef per organisatie aan in welke periode (a, b, c of d) die is opgericht.

Let op! Een periode mag meer dan één keer gebruikt worden.

Doe het zo:

Bij organisatie 1 hoort periode ... (vul letter in).
(enzovoort tot en met organisatie 5)

Onderwerp: Organisaties in de juiste periode plaatsen

Begrippen: nvt

Personen: nvt

Jaartallen/periode: nvt

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

Je dient de organisaties in de juiste periode te plaatsen.

Het juiste antwoord is:

- Bij organisatie 1 hoort periode d (1990-heden)
- Bij organisatie 2 hoort periode b (1918-1939)
- Bij organisatie 3 hoort periode c (1945-1990)
- Bij organisatie 4 hoort periode b (1918-1939)
- Bij organisatie 5 hoort periode a (1848-1914)

Gebruik bron 22.

2p 48 De liedjes gaan over verschillende historische gebeurtenissen.

→ Zet de liedjes in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst ..., dan ..., daarna, ... vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

bron 22

Hieronder staan fragmenten uit vijf liedjes uit verschillende landen:

lied 1

Er is een tijd geweest, dat ik een nuttig mens was,
Dat was de tijd, dat ik mijn hamer zwaaide.
Het lijkt een ver geluk – een wondermooie daad!
Ik voer geen hamer meer;
Ik stempel slechts ... Ik stempel.

lied 2

Honger en ruïnes door het mortiergeweld,
Maar de stad blijft sterk als staal.
Oh Stalingrad, je straten staan vol bloed,
Maar het bevroren hakenkruis trekt zich terug.

lied 3

De walm van gas en het geluid van mitrailleurvuur,
Lichamen verstrikt in het prikkeldraad.
Ik houd me schuil in bloedige loopgraven,
Tot ook ik weer het niemandsland in ga.

lied 4

Oh Nikita, je zult nooit weten,
Hoe mijn thuis eruitziet.
Maar als er ooit een tijd komt
Dat geweren en de Muur je niet meer binnenhouden,
Als je vrij bent om keuzes te maken,
Kijk dan naar het Westen en je vindt een vriend.

lied 5

New York, je bent nog steeds sterk.
Na de aanval op jou verdien je respect.
New York, we weten dat er veel is veranderd,
Je verloor twee torens maar je doet nog mee.

Onderwerp: Liedjes en historische gebeurtenissen

Begrippen: nvt

Personen: nvt

Jaartallen/periode: nvt

Belangrijke informatie uit bronnen/teksten

In de bron zijn per liedje de woorden gearceerd om zo de juiste gebeurtenis te koppelen:

Lied 1: crisis jaren 30

Lied 2: slag om Stalingrad 1943

Lied 3: Eerste Wereldoorlog 1914-1918

Lied 4: Berlijnse Muur 1961-1989

Lied 5: Aanslag op Twin Towers 2001

Het juiste antwoord is:

Eerst 3, dan 1, daarna 2, vervolgens 4 en ten slotte 5.

Had je het antwoord juist?	Wat vond je lastig aan de vraag? <i>Begreep je de vraag niet/ stonden er moeilijke woorden in/ was de bron lastig?</i>	Weet je waar je de benodigde informatie kan vinden? <i>Zo niet, vraag dit aan je docent.</i>	Hoe ga je dit verbeteren? <i>Heb je extra uitleg nodig/ oefenmaterialen?</i>
-----------------------------------	--	--	--

Nieuwe wereldorde vanaf 1990

45				
46				
47				
48				